

- ✓ Soru kâğıdına **adınız, soyadınız** ve **numaranız** dışında başka hiçbir şey yazmayınız.
- ✓ Sınav süresi **90** dakikadır.

Soru 1.

Aşağıdaki şıklardan seçeceğiniz toplam **10** tane soruyu, açıklamalarınızda **sebep-sonuç ilişkisini** de yazarak cevaplayınız. (80 p)

Görüntü Normalizasyonu (Standartlaştırması)

Normalizasyon, **ortak değişinti matrisinin özvektörlerine** ve **özdeğerlerine** bağlı olarak yapılabilmektedir.

- (1) Ortak değişinti matrisi, hangi **sıradan merkezi momentler** kullanılarak oluşturulur?
- (2) Matristen elde edilen **özvektörler** ve **özdeğerler** hangi amaç için kullanılır?
- (3) Hangi **sıradan merkezi momentlere** bağlı olarak **ikinci bir döndürme işlemi** gerçekleştirilir? Eğer nesnelere **simetrik** olursa, momentlerin hesaplanmasında ne gibi sorunlar ortaya çıkabilir ve bu sorunlar nasıl giderilebilir?
- (4) **Ayna yansımaları** ortadan kaldırmak için yapılan normalizasyon işleminde hangi durum(lar)da bir **sorun** ortaya çıkabilir?
- (5) **İlgin** (affine) moment değişmezlerini, **çizge** (graph) yöntemi yerine, **ayrıştırma** yöntemini kullanarak elde etmek ne gibi **avantajlar** sağlar?

Esnek (Elastic) Dönüşümler İçin Örtük (Implicit) Değişmezler

- (6) **Belirtik** (explicit) **değişmezlerden** farklı olarak **örtük değişmezler**, niçin sadece nesne **eşleştirme (matching)** ve **tanıma (recognition)** işlemlerinde kullanılabilir?

Evrışim (Convolution) İçin Değişmezler

- (7) **Bulanıklık** (blur) **değişmezlerini** elde etme işleminde, imgeyi bulanıklaştırmada kullanılan **süzgeç** hangi **varsayımları** içermelidir?
- (8) İlgili **varsayımlar** dikkate alındığında, süzgece ait hangi **sıradan geometrik/merkezi moment** değerleri sıfır olarak elde edilir?
- (9) **Frekans domeninde** süzgeçten geçirme işlemi, görüntünün Fourier dönüşümüyle süzgecin Fourier dönüşümünü çarparak gerçekleştirilir. Görüntü boyutuyla süzgeç boyutunun aynı olmadığı düşünülürse bu işlem nasıl yapılır?
- (10) Süzgeçten geçirme işleminin Fourier dönüşümüyle **frekans domeninde** yapıldığı varsayılırsa, **değişmez** elde edilmesi için **Fourier dönüşümünün** hangi **özelliklerinden** faydalanılır?

Dikgen (Orthogonal) Momentler

- (11) Dikgen polinomlar ve dikgen momentler kaç **ana grup** altında incelenebilir?
- (12) Dikgen polinomlar genelde hangi **sayı aralığında** hesaplanmalıdır?
- (13) Dikgen polinomların sayısal gerçekleştirmelerinin (hesaplamalarının) **hızlı bir şekilde yapılması** hangi **özelliklerine** bağlıdır?
- (14) Zernike momentleri gerçekte **hangi deformasyona** karşı **değişmezdir**?

Soru 2.

Zernike momentleri, $N \times N$ boyutlu $f(x, y)$ görüntüsü için aşağıdaki gibi ifade edilebilir:

$$A_{nl} = \frac{n+1}{\tau} \sum_{x=0}^{N-1} \sum_{y=0}^{N-1} V_{nl}^*(r, \varphi) f(x, y), \quad n = 0, 1, 2, \dots, \quad l = -n, -n+2, \dots, n.$$

Burada $r = \frac{\sqrt{(2x-N+1)^2 + (2y-N+1)^2}}{N}$ ve $\varphi = \arctan\left(\frac{N-1-2y}{2x-N+1}\right)$ olarak alınır. τ normalizasyon katsayısını, n sırayı, l iterasyon sayısını, * karmaşık eşleniği göstermektedir. $n - |l|$ farkı her zaman çift sayı olmalıdır.

Zernike polinomları içinse aşağıdaki denklem verilebilir:

$$V_{nl}(r, \varphi) = R_{nl}(r) e^{il\varphi}$$

Merkez-çevre doğrultulu (radial) terim ise aşağıdaki eşitlikle hesaplanır:

$$R_{nl}(r) = \sum_{s=0}^{(n-|l|)/2} (-1)^s \frac{(n-s)!}{s! ((n+|l|)/2 - s)! ((n-|l|)/2 - s)!} r^{n-2s}$$

Diyelim ki, herhangi bir tıbbi görüntüdeki iyi ve kötü huylu yumruların (nodules) teşhis edilmesi için Zernike momentleri kullanılsın. İyi veya kötü huylu yumruların **farklı döndürme açılarında** bağlı olarak görüntüleri elde edilsin. Bu görüntülere ait **Zernike momentleri** hesaplandığında elde edilen sonuçlar için **ne gibi yorumlar yapılabilir**? (20 p)

Cevap 1.

- (1) Ortak değişinti matrisi, 2. sıradan merkezi momentler kullanılarak oluşturulur. Çünkü bu momentler döndürülmüş bir elipsi temsil etmektedir.
- (2) Matristen elde edilen özvektörler, 1. döndürme işleminde ve özdeğerlerse ölçekleme işleminde kullanılır.
- (3) 3. sıradan merkezi momentlere bağlı olarak ikinci bir döndürme işlemi gerçekleştirilir. Eğer nesnelere simetrik olursa, (karmaşık) momentler sıfır olarak elde edilebilmektedir. Bu durumda karmaşık momentler bir sıralamaya tabi tutulur ve önceden belirlenen bir eşiğe bağlı olarak seçilen momentten döndürme açısı elde edilir (3. sıra için açı = $\arctan(\frac{\text{Sanal kısım}(c21)}{\text{Gerçek kısım}(c21)})$).
- (4) Ayna yansımaları ortadan kaldırmak için yapılan normalizasyon işleminde, S harfi ile ? işaretinde olduğu gibi, bazı benzerlik durumlarında sorun ortaya çıkabilir.
- (5) İlgün (affine) moment değişmezleri, çizge (graph) yöntemi yerine, ayrıştırma yöntemini kullanarak elde edilirse, bağımlı momentlerin çıkartılması ve indirgenemez momentlerin elde edilmesi için zaman harcanmadığından avantaj sağlar.
- (6) Örtük değişmezleri elde etmek için imge çiftlerine ihtiyaç duyulduğundan, sadece nesne eşleştirme (matching) ve tanıma (recognition) işlemlerinde kullanılabilir.
- (7) Bulanıklık (blur) değişmezlerini elde etme işleminde, imgeyi bulanıklaştırmada kullanılan süzgeç katsayılarının toplamı 1 ve süzgeç simetrik olmalıdır.
- (8) Simetriklikten dolayı, süzgece ait tek sıradan geometrik/merkezi moment değerleri sıfır olarak elde edilir.
- (9) Zaman domeninde süzgeç boyutu görüntü boyutuna eşitlenir ve yeni elde edilen süzgeç görüntüsünde orijinal süzgeç boyutunun dışında kalan yerler sıfırlanarak Fourier dönüşümü hesaplanır (FD ötelemeden etkilenmediğinden).
- (10) Süzgeç, merkezi simetriklik içerdiğinden, süzgecin Fourier dönüşümü sanal kısım içermez. Bu durumda fazı ya $\beta=0$ ya da $\beta=180$ derece olarak elde edilir (Bu açıların tanjantları sıfırdır. $\tan(\alpha+\beta) = \frac{\tan \alpha + \tan \beta}{1 - \tan \alpha \cdot \tan \beta}$ ifadesini dikkate alırsak). Bu durumda, imgenin fazının tanjantı değişmez olarak alınır.
- (11) Dikgen polinomlar ve dikgen momentler iki ana grup altında incelenebilir. 1. gruptaki polinomlar, birim kare/dikdörtgene göre, 2. gruptaki polinomlar ise birim daireye göre normalize edilerek hesaplanır. Bu durumda, 1. grup ölçeklemeden, 2. grup döndürmeden bağımsız olur.
- (12) Dikgen polinomlar genelde $\langle -1, 1 \rangle$ sayı aralığında hesaplanmalıdır. Diğer aralıklarda hesaplama yapmak ciddi hatalara yol açar.
- (13) Dikgen polinomların sayısal gerçekleştirmelerinin hızlı bir şekilde yapılması özyineli özelliklerine bağlıdır.
- (14) Zernike momentleri, genlik dikkate alınırsa, gerçekte döndürmeye karşı değişmezdir. Diğer deformasyon işlemlerini elimine etmek için bazı ara işlemlerin yapılması gerekmektedir.

Cevap 2.

$A'_{nl} = A_{nl} e^{il\phi}$ eşitliğine bağlı olarak Zernike momentlerinin genliklerinde bir değişiklik olmaz, sadece faz değişir.